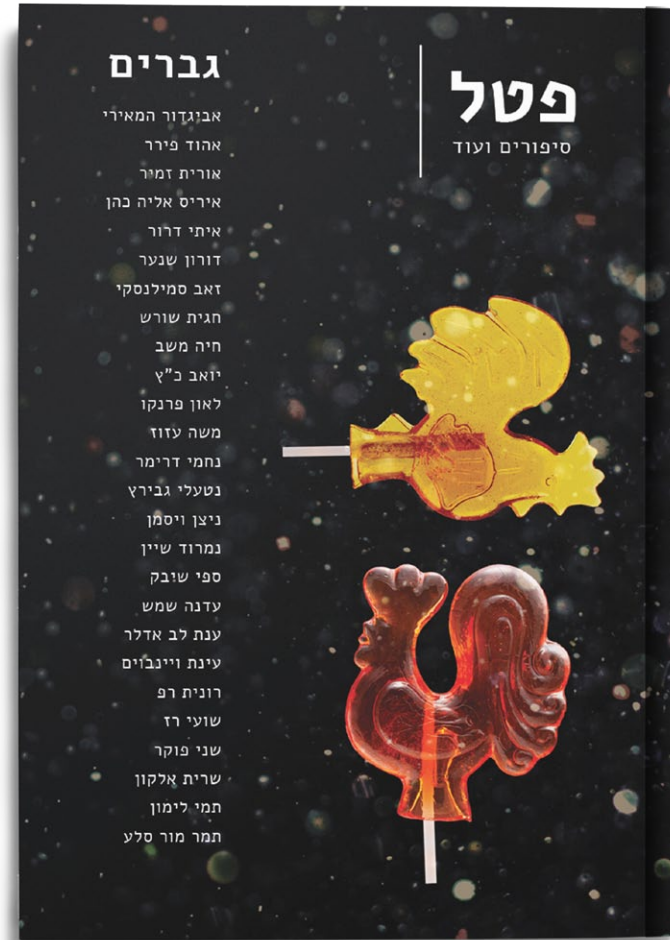

הדו"ח
ספרים
אלעד ברנוי

עיצוב: אמרת גליל

פטל

סיפורים ועוד

גברים

- אביגדור המאירי
- אהוד פירר
- אורית זמיר
- איריס אליה כהן
- איתי דרור
- דורון שנער
- זאב סמילנסקי
- הגית שורש
- חיה משב
- יאבב כ"ץ
- לאון פרנקו
- משה עוז
- נחמי דרימר
- נטעלי גבירץ
- ניצן ויסמן
- נמרוד שיין
- ספי שויבק
- עדנה שמש
- ענת לב אדלר
- עינת ויינבלום
- רונית רפ
- שוני רז
- שני פוקר
- שרית אלקון
- תמי לימון
- תמר מור סלע

שעיר לעזאזל

מה העניין עם הגבר הישן הזה שגורם לכולם להתנער ממנו? אסופת סיפורים ישראליים על גברים ועל גבריות היא מד מצב מעולה, לפחות עד שיבוא מישהו ויחזיר את כבודם של הקליוט איסטוודים

הגיע הזמן לדבר על קבוצה מודרת, מקופחת, שלא תופסת מקום, שבקושי זוכה לקול ציבורי ותרבותי, שיושבת בשקט בשולי החברה. רבותיי, הגיע הזמן לדבר על גברים. דווקא בתקופה שבה הבון-טון התרבותי והחברתי הוא העצמה נשית והתמקדות בסיפורים של נשים, ניתן לראות יותר ויותר עיסוק תרבותי בגברים כנושא – בטל-וויזיה, בקולנוע וכמוכן בספרות – מתוך ניסיון ללמוד קצת יותר על המיעוט האקזוטי והמופלא הזה.

לצד הצננה של שאלות על נושאים מדאיגים כמו "גבריות רעילה" ו"משבר הגבריות", אפשר גם לראות יותר ויותר עיסוק של יוצרים – לרוב גברים, אבל לא רק – באבהות, במיניות גברית גרסת 2019, בשיח על רגשות ובעוד כל מיני נושאים שלא היה נהוג לדבר עליהם עד לא מזמן,

לא בשיעורי הספרות ולא במלחחות. אפשר להמחיש את העיסוק העכשווי הזה עם דוגמה מעולם הקולנוע דווקא: אם לפני 19 שנה מל גיבסון כיכב ב"מה נשים רוצות", היום טראג'י פ. הנסון המעולה (קוקי ליון מ"אימפריה" למי שלא זוכר) חורכת את המסך ב"מה גברים רוצים". וזו באמת שאלה טובה.

אחד הביטויים הכי מעניינים של התופעה הזאת הוא הגיליון האחרון, השביעי במספר, של "פטל" – כתב עת לספרות קצרה (כלומר כזאת שיש סיכוי שבאמת תקראו), שמוקדש כולו לבני המין השערי. בפתח הדבר לגיליון כותבת העורכת אביבית משמרי: "מדי פעם טוב להפוך מחדש את היוצרות. מאז ומתמיד רוב הספרות נכתבה בידי גברים או עסקה בעולמם, אבל דווקא בעידן שבו קולות נשים בכתובה נשמעים צלולים וחזקים

מאי פעם, מעניין לעצור ולבדוק שוב איך מטופ-לים הגברים והגבריות בכתובה הספרותית הע-כשווית". משמרי מבקשת להוציא את הגברים מהשקיפות שלהם ולהתייחס אליהם כאל מגזר, ממש כמו שמתייחסים לנשים, ולהט"בים, לכל גזע-שאינו-לבן וכן הלאה.

זו אסופה מרתקת. לא רק כי רובם של הסיפורים מעניינים וקולחים לקריאה, אלא כי יחד הם מצליחים ליצור מפה חכמה ונועזת של הגבריות הישראלית לאורך השנים, מעשרות נקודות מבט, וזה כשלעצמו הישג יוצא דופן. בסיפור הראשון, שזכה לשם המלבב "כל הגברים דפוקים", מתארת איריס אליה-כהן שיחה מצחיקה בין כלה לאחת מהשושבינות שלה ביום חתונתה. "עצלנים, בטלנים, פחדנים.

פחדים מהצל של עצמם. וזיינים. דפוקים שחבל על הזמן", מתלוננת הכלה באוזני חברתה. בזמן שהיא מודדת שמלה לבנה, מדברת על החשיבות של החזייה, מתכוננת ליום המאושר של חייה – היא משרטטת היטב את הגבולות שבהם מותר לבקר גבריות באופן בוטה, כל עוד זה נעשה בחדר האחורי של אולם אירועים, רגע לפני טקס בעלות. זו פתיחה חזקה ומתעתעת שמעניקה לקובץ את הטון הממארי שלו.

אחד הטקסטים המעניינים בגיליון הוא "רסיסים גבריים" של דורון שנער, מקטעי פרוזה קצרצרים שיוצרים כמו רשת של שיחות ור-עיונות, שמצליחים יחד לשרטט בחדות, ברגישות ובהומור מנגנון גברי של שיחה ושל רגש. למשל הרסיס הזה שכותרתו "חמוץ": "למה אתה חמוץ? סבתא שלי נפטרה. אוי. למה את בוכה? זה כל כך עצוב, כשסבתא שלי מתה בכיתי. אבל זו סבתא שלי. וזה עצוב לי מאוד. את בכלל לא מכירה אותה. אבל זו סבתא. כן, סבתא שלי. אז אסור לי לבכות! תבכי, רק שאלתי. אז למה אתה חמוץ? אמרת, לא אמרתי? אם אני מפריעה אני אלך. אז תלכי. ככה אתה אומר לי? שאלת, ענית, אז למה עכשיו את בוכה? עכשיו זה בגללך. מה כבר אמרתי?". בולטים לטובה גם קטע ממאור של שועי רז, סיפור של זאב סמילנסקי, סיפור של תמי לימון וקטע מתוך ספר בכתובים של ספי שיבק.

יש הבדל בין רוב הטקסטים שנכתבו בידי גברים לרוב אלה שנכתבו בידי נשים. הבחנתי בו לאחר שקראתי את הגיליון בשטף (אגב, מצחיק להתייחס לכרך של מעל 200 עמודים כאל גיליון של כתב עת כאילו מדובר במגזין לגברים עם בחורה בביקני על הכריכה – זו אנתולוגיית סיפורים, ספר של ממש). הגברים

בקובץ, ברובם, מסמנים את עצמם כחיצוניים לגבריות הקלאסית. הם מרגישים שהם לא לגמרי מתאימים למודל הגברי, המאצואיסטי, גבר האלפא, הגבר-גבר, הקלינט איסטווד דמי-קול, המילואימניק-קרבי-זה-הכי-אחי. הם נרתעים ממנו. הם דוחים מעליהם את הגבריות הישנה הזאת, שאזכה היום לכינויי גנאי, כי היא לא בהכרח הולמת את האופן שבו הם מתנהלים בעולם ומתייחסים לסביבה ולנשים בפרט. נקודת המבט של רובם, גם כשהיא טבולה בהומור או באירוניה, מיוסרת לעתים ונוגעה באשמה.

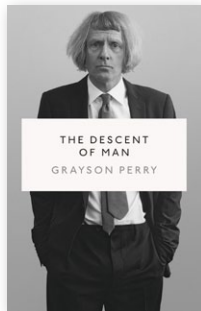
לעומתם, אצל רוב הנשים בקובץ קיים דווקא גרעין של משיכה לגבריות כוחנית שכזאת, לאון מתפרץ ובלתי-מתצל, לגבר דומיננטי שלא מפחד לתפוס מקום, ובכלל לתפוס מה שבא לו. יש להן מערכת יחסים מורכבת עם הטיפוס הזה, עם הגבר הכמעט-מתעלל הזה, ערגה שגובלת בהערצה – לצד רתיעה ולעתים שנאה של ממש. הפער הזה מלמד הרבה על האופן שבו גברים מסתכלים על עצמם לעומת האופן שבו נשים מסתכלות עליהם. בעוד שרוב הגברים בקובץ מעדיפים לראות בעצמם את מי ששייכים לצד "הנכון" של המתרס המגדרי, הנשים דווקא מנהלות מערכת יחסים אמביוולנטית יותר עם מי שנחשבים ל"רעים" בסיפור. ובהתאם, התמונה שהן מצוירות לגבי גבריות בימינו, על שלל בעיותיה ומשבריה, רב משמעות ומלאה יותר.

אם "פטל" יחליטו לפרסם פעם קובץ המשך, גברים 2, יהיה מעניין לקרוא טקסטים נוספים של גברים שמצליחים לקיים בעצמם את האמ-ביוולנטיות הזאת כלפי מודלים קלאסיים של גבריות, ומוכנים להודות בפני הקוראים שלהם (ובפני עצמם) שלפעמים, למרות הכל, זה דווקא נחמד מאוד להיות גבר.

עוד שלושה ספרים על גברים

ההומור ארוטי "החדר של ג'ובאני", ג'יימס בולדווין
חשבתם שלחלוק דירת חדר עם בת זוג זה סיוט? נסו עם בן זוג

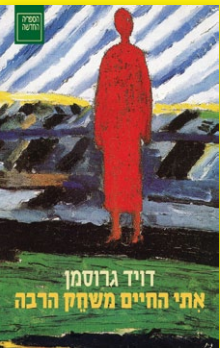
הקרוס דרטר הביקורתית Grayson Perry, The Descent Of Man
גרייסון פרי מנסה להפוך את הגבריות לגרייט אג'ין

המיזנתרופ הרגיש "סוף", יעקב מישורי
מתברר שהדרך הכי טובה להתמודד עם הפחד מזיקנה היא להזדיין בלי הפסקה

חיים של אחרות

החדש של דויד גרוסמן מותיר בעיקר סימני שאלה

זה ספר מעורר תמיהה. כבר כשמנסים להבין את השם שלו מתעורר קושי: "אתי החיים משחק הרבה", איך קוראים את זה? מה זה אומר בכלל? התמיהה הזאת ממשיכה גם בקריאה בסיפור. במרכז העלילה דמותה של ורה – שמבוססת על דמות אמיתית בשם אווה פֶאניץ־נהיר – שעלתה עם בתה נינה מייגוסלביה היישר לקיבוץ, בשנים הראשונות לקום המדינה. סיפורה המפתיע של ורה, שנע בין מקום זמן, מובא רוב הזמן מנקודת מבטה של נכדתה גילי, בתה של נינה.

אני אוהב את הכתיבה של גרוסמן בדרך כלל. הוא יודע לספר סיפור, ואפילו כשהוא גולש למלודרמה או לאוברפסיי כולגיזציה של הדמויות הוא עדיין מצליח להיות אנושי ונוגע ללב. אלא שאם בכתבה מימן התפעלתי מהאופן שבו נשים כותבות על גברים, גרוסמן דווקא לא מצטיין בלעשות את ההפך. בדומה ל"בגוף אני מבינה" ול"אישה בורחת מבשורה", גם כאן דמויות הנשים לא מצליחות לעורר אמיונות. בולטת מכולן גילי, שאמורה להיות צעירה, משתמשת בסלנגים לא ברורים ומרגיזים ("זכור את אשר עשה לך אמל"ק") בצורה שקשה להקשיב לה ולהאמין לה. רוב הזמן נותרת תחושה שמישהו יושב ומספר על הדמויות בספר או בשמן – במקום שהן ידברו בעצמן. התחושה הזאת, כאילו אני קורא מעין ספר דוקומנטרי, עוררה אצלי שאלות לגבי המקום של גרוסמן בתוך הסיפור של אווה או ורה. כן, מדובר בסיפור אמיתי ומעניין. אבל בנקודת המפגש של חומרי החיים והספרות, לא לגמרי ברור איזה ערך נוסף לו. וכך מצאתי את עצמי קורא את הספר, מחכה כל הזמן שאבין איזה משהו, שיהיה איזה חיבור מעניין. לאורך הקריאה קשה להתנער מהשאלה – למה גרוסמן בחר לספר דווקא את הסיפור הזה? ולמה בעצם אני קורא את זה? שאלה שלצערי לא מקבלת מענה עד סוף הספר. לסיכום: לא ייזכר בדברי הימים כספר הכי טוב של גרוסמן. מיועד בעיקר למעריצים מושבעים.

☆☆☆

"אתי החיים משחק הרבה", דויד גרוסמן, הוצאת הספרייה החדשה